

Kelet-anatóliai útinapló

(2004 június)

(I. rész)

Törökországban az Égei- és a Földközi-tenger mentén járva úton-útfélen a hellenisztikus kor emlékeivel találkozhatunk. Az ország belsejében elsősorban a bizánci és oszmán építészeti remekait csodálhatjuk meg.

Nem így van ez Kelet-Anatóliában! Az Eufrátesztől keletre görög vagy római emlék elvétve akad, helyette örmény templomok, szeldzsuk dzsámik, medreszék és kümbetek, ősrégi várak, a Kommagene királyság korából származó szobrok ejtik ámulatba az ide látogatót, és urartui emlékeket rejt a föld. A történelemkönyv lapjai pedig a perzsákkal vagy mongolokkal vívott csatákról, szeldzsuk hódításokról, illetve az 1800-as évek elejétől az orosz–török háborúkról tudósítanak. Ennek a területnek építészete, művészete és történelme tehát inkább Ázsiával, semmint Európával kapcsolatos. Kelet-Anatóliát járva úgy érzi az ember, mintha egy másik Törökországba cseppent volna.

Erről a „másik Törökországból” szeretnénk kis ízelítőt adni a következő útleírásban.

Utazás Trabzonba, a város nevezetességei

Reggel az ankarai autóbusz-pályaudvaron szálltunk fel a Metro busztársaság trabzoni járatára. Tizenkét órás út állt előttünk. Samsunnál értük el a Fekete-tengert. A tengerparti út a törökországi útviszonyokhoz képest meglepően rossz. Sok helyen javítják, néhol terelő földutakon kell kitérőket tenni. Talán ebből is adódott, hogy fél órát késünk, és nyolc után értünk Trabzonba, amikor már besötétedett.

Másnap elgyalogoltunk a város jelentős szülöttjének, Nagy Szulejmán szultánnak a szobrához, amelynek pontos mása a szigetvári. A törvényhozó szultán szobra a tengerparton áll. A tengerpart egyébként nem különös. Belehordott hatalmas kövek, utépítés miatt feltúrt szakaszok „ékesítik”. A szobor környékét azonban szépen parkosították.

A parkból meredek utca vezet fel a főtérre, ahol karnyújtásnyira minden megtalálható: légitársaságok irodái, autókölcsönzők, szállodák, bankok, éttermek, turista információs iroda, dolmus állomás és persze nagy nyüzgés.

Végül sétát tettünk a városban, ahol egy völgyhídról igen impozáns rálátás kínálkozott a vastag várfalakra és a hegyoldalra épült ezernyi házra. A késő délutáni nap által megvilágított házrengeteg, sötét felhőkkel a háttérben, igen szép látványt nyújtott. Bár Trabzon ősrégi város — Kr. e. 750-ben alapították, és a telepések állítólag az itt talált asztal formájú kövek után nevezték el Trapesusnak —, nem sok műemlék maradt fenn a régi korokból. Fénykorát akkor élte, amikor a bizánci hatalom meggyengülésével a Komnénosz uralkodóházából származó Alexiosz önálló államot alapított (1204–1461), és Trabzont (Trapezunt) tette meg fővárosának. Ebben az időszakban épült a város legszebb műemléke is, a Szent Szófia katedrális (mai nevén Ayasofya Múzeum).

A templom-múzeum, a tengerparti út fölé magasodó domb platóján épült. 1263-ban szentelték fel. A kereszt alakú templom központi kupoláját 4 márványoszlop tartja. Belsejét mindenütt bibliai jeleneteket ábrázoló freskók borítják. Közülük néhány nagyon jó állapotban van. 1677-ben dzsámivá alakították, amelyről sok külső díszítés is árulkodik. A kertje gondozott, teraszáról szép kilátás nyílik a tengerre és a parti hegyekre.

Sumelai Szűz Mária-kolostor, Zigana-hágó

Utunk következő állomása a sumelai Szűz Mária-kolostor volt. Mačka nevű városkából egy vadregényes völgyben, a zúgó Altindere (Arany-patak) mentén juthatunk fel a kolostorhoz. A völgy a kolostorral együtt a Zigana-hegységben lévő Altindere Nemzeti Park része.

A sumelai kolostor a meredek hegyoldal egyik hatalmas sziklaüregeiben épült, 1500 méter tengerszint feletti magasságban. Az útról nem is látszik, és csak meredek, serpentine-hegyi ösvényen közelíthető meg. Felfelé mászás közben is csak itt-ott bukkan ki a fák lombja közül, de a ránk telepedő felhő többnyire még ezt a kis rálátást is eltakarta.

Gyönyörű, élénk színű freskók találhatók a sziklabarlangban kialakított egykori templomban, és a külső falakon is. A legenda azt tartja, hogy két athéni szerzetes, Sofroniosz és Barnabás alapította a kolostort Kr. u. 368-ban. Az előregedett épület helyére 1360-ban Alexiosz Komnénosz, a Trapezunti Császárság uralkodója építtetett újat, és itt tartotta meg a koronázási ünnepséget. A századok során sok-sok zarándok kereste fel az épületet az itt őrzött Szűz Mária-kép megtekintéséért, amelyet állítólag Szt. Lukács festett¹. Az etnikai villongások éveiben, 1923-ban elűzték a szerzeteseket, azóta üresen áll az épület és omladozik.

Visszaérve Mačkába, onnan egyre emelkedik az országút. Lassan elértük a felhőhatárt, és egyre sűrűbb ködben haladtunk felfelé. Mintha december volna! A szembejövő autók lámpái is alig látszanak. Ha az 1500 m magasan lévő kolostor a felhőhatáron volt, akkor most 1500 m felett kell lennünk. Így igaz! Az alagút előtti tábla 1824 métert jelzett.

Amint a kb. másfél km-es Zigana-alagút túlsó oldalán kiértünk, ragyogó napsütésben erdővel borított hegyek és távoli havas csúcsok látványa tárult elénk. Elbűvölve néztük a nem várt csodálatos panorámát. Amennyire lenyűgöző a jelenség, magyarázata annyira egyszerű: a Fekete-tenger felől érkező nedves légtömegek felemelkednek, s amint a három ezer métert jóval meghaladó hegységbe ütköznek, kicsapódik belőlük a pára. A hegy túloldalára aztán már nem jut belőle semmi.

A hágóról hatalmas serpentinekkel leereszkedtünk egy patak völgybe. De lássunk csodát: a patak felfelé folyt! Vagy csak úgy tűnik, és mi megyünk újra felfelé? Valóban. Miután elhagytuk a giresuni letérőt, egy újabb hágón már 1900 métert mutatott a tábla. Furcsa, sziklás hegyek közt vezet az út. Némelyik szinte izzik a lemenő nap fényében. Aztán, elhagyva a sziklavilágot, lapos pusztaság következik. De hogy magasan járunk, azt érzékelteti velünk a baloldalt húzódó havas hegygerinc. Közeledünk Bayburthoz.

Bayburt és környéke

A Bayburtba érkező utas figyelmét rögtön a vár vonja magára, amely a főutcával szemben magasodik. Az ember fantáziája mindjárt meglódul: vajon mi őrizi ott fent a mondbeli hős, Bamszi Bejrek emlékét, aki Dede Korkut Könyve² szerint 17 évig raboskodott a várban.

(Folytatás a 10. oldalon!)

¹ Szent Lukácsnak több festményt is tulajdonít a hagyomány.

Az egyiket a szíriai Szeidnaja-kolostorban őrzik.

² A 12 történet a Dede Korkut Könyve című műben olvasható (Európai Folklór Intézet – L'Harmattan Kiadó, 2002)

Bajburt ugyanis arról nevezetes, hogy minden nyáron Dede Korkut Napokat rendeznek a városban. Erre az ad okot, hogy Dede Korkut történeteinek egy része Bayburthoz kötődik és a város közelében van a bölcs ember türbéje is. Meg is kérdeztem a gyerekektől, tudnak-e valamit Dede Korkutról.

— Igen — volt a válasz —, verseket írt az oguzokról.

— No, és mit lehet látni fent a várban? — Érdeklődtem mohón.

— Semmit — volt a meglepő válasz.

Másnap meggyőződhattunk róla, hogy igazat mondtak, és a nemrég renovált várfalakon kívül semmi látnivaló sincs odafent.

De ennél fontosabb dolgot is megtudtunk tőlük: hogy Dede Korkut türbéjét a mintegy 25 km-re lévő Masat falu mellett keressük. Elmagyarázták az odavezető utat is.

Dede Korkut türbéjéhez a főútról való letérés után is jó burkolatú úton lehet menni a 16 km-re lévő Masat faluig. Onnan kb. 1—1,5 km a türbe. A temető kapujától betonjárda vezet a kupolával fedett sírboltig. A kaputól balra egy foglalt forrásból víz csorog. Felette ez a felirat áll: Dede Korkut Çeşmesi. Amíg a temetőben időztünk, fényképeztünk, odajött egy 13 év körüli kisfiú, Hüseyin Kadir. Értelmes gyerek volt. Elbeszélgettem vele az iskoláról, családról, majd neki dedikáltam a nálam lévő Dede Korkut Könyve magyar nyelvű példányát azzal a meghagyással, hogy ha felnő, tanuljon meg magyarul. De addig is vegye ki az iskola könyvtárából az eredeti művet, és olvassa el törökül.

Erzurum

Kora délután érkezünk Erzurumba. Előtte azonban átkelünk egy 2370 méteres hágón, ahol még hófoltok fehérlettek az út mellett, körülöttük pedig sok-sok virág. A hágó tetején emlékmű díszelgett, de ennél sokkal érdekesebb volt a kilátás: széles, dombos-vidék, a távolban meg hófoltokkal tarkított, lankás, füves hegyvonulat. Minden zöld, de fa, bokor sehol. Ilyen Erzurum környéke is.

Hosszú, egyenes sugárúton jutottunk be a nevezetes városba. A központban sikerült egy jó szállodát találni, ahonnan nem voltak mesze a város nevezetességei. Ebből pedig akad bőven! Ha mindet meg akarnánk nézni, és még a 3000 m-t meghaladó Palandöken síkőzpontra is fel akarnánk menni virágot szedni, 3—4 nap se volna elég! Mi azonban beértük a legfontosabbakkal. Ezek közé tartozik a Yakutiye Medrese, amelyet 1310-ben a híres mongol szultán, Uldzsajto kormányzója, Dzsemálettin Jakut építtetett. Nemrég még romos állapotban az összedülés fenyegette, de a közelmúltban szépen rendbe hozták, és múzeumnak rendezték be. Gazdagon faragott kapuzata és egyetlen, díszes minaretje csodálatra méltó. A másik a Çifte Minareli Medrese, amelyet 1253-ban építettek, és a legnagyobb ilyen építmény Törökországban. A kétminaretes egykori vallási iskola a feltételezések szerint II. Alâaddin Kejkubád szultán lányának, Hudâvend Hatunnak kezdeményezésére épült. A bejárat két oldalát növényi motívumokból álló remek kőfaragás díszíti, amelyen megtalálható a jellegzetes szeldzsuk kétfejű sas figurája is. Ám a baloldali relief csak durván van kifaragva, a részletek nincsenek kimunkálva. Ebből arra következtetnek, hogy ellenséges támadás akadályozta meg az épület teljes befejezését. Estefelé felmentünk a várba, ahonnan remek kilátás nyílik a városra és a Palandöken havas hegyeire. A vár falán tábla hirdeti, hogy 2000 méter magasban vagyunk.

Tortum vízesés

Erzurumot elhagyva olyan sík vidék terül el, mint az asztal lapja. De hátunk mögött a háromezer méteres Palandöken, előttünk pedig még magasabb hegyek zárják a horizontot. Tortum városa előtt a vidék kezdett vadregényessé válni.

Az egyre szűkebb völgyben egyre félelmetesebb sziklák közt vezet az út, a bővülő Tortum-patak medrét követve. Ilyet valóban nem minden nap lát az ember! Aztán elhagyva a patak medrét, felkapaszkodik az út a hegyoldalba, mert egy völgyzáró gát mögött keletkezett tó kitölti az egész völgyet. A gát után a patak még jobban megdühödik, és rohan a végzete felé: a Tortum-vízeséshez.

Tábla jelzi a letérést ehhez a nevezetes helyhez, ahol vasárnap lévén, rengeteg ember piknikelt. Füstöl a tűz, sísteregve sül a kebab, gőzöl a teavíz. Minden árnyékos hely foglalt, minden fa alatt terített „asztal” a fűben... A szakadék széléről hosszú lépcsősor vezet le a mélybe, a vízesés aljához. Rajta nagy sokaság jön-megy, mint Jákob lajtorjáján az angyalok. A vízesés párájára kettős szivárványt rajzol a délutáni nap. Mi is leereszkedtünk a dübörögve alázuululó víz elé, ahol keskeny híd vezet át a patakon. A hídon mindenki kacagva rohan át, miközben bőrig ázik a vízpermetben. Seбай, hisz hétágra süt a nap!

A vízesés ilyenkor igazán impozáns és bővizű, amikor a magas hegyekben még gondoskodnak a hómezők az utánpótlásról. Sokáig elnéztük és csodáltuk, csak aztán indultunk tovább. Az út lekanyarodik egy szűk szurdokba, ahol a sziklafalak közé szorítva modern falu látszik, vadonatúj, egyforma házakkal: Ulubağ. Fantasztikus vidék.

A szorosból kiérve kopár sziklafalak, összegyűrt, feltolt rétegek, bizarr formációk, színes szirtok, égbé nyúló hegygerincek mindenütt, amelyeken legfeljebb csenevész bokrok nőnek. Vajon járt már rajtuk ember egyáltalán? Pedig alpinistáknak való vidék, csak a turistaház-hálózatot kellene kiépíteni. Míg ezeket csodáltuk, útelágazáshoz értünk. Az Artvinba vezető főútról itt kell letérni Kars felé.

Ez az út sem kevésbé vadregényes, mint az előző. 30—40 km után azonban megszeli a táj. Balról várrom örködik egy szirt tetején. Tán a völgy bejáratát védte egykoron. Mire újabb elágazáshoz érünk, már szelíd rétek, zöld legelők közt vezet az út Göle irányába.

Göle után kopár, hullámozó dombos tájon haladunk egyre feljebb. Közeliünkben hófoltok vannak, tehát 2000 m felett lehetünk. Egyszer csak, valahol nagyon messze, a lemenő nap sugaraitól rózsaszínűre festve, feltűnik az Ararat hófedte csúcsa...

Kars

Az 1750 m magasban fekvő várost a Kars folyócska szeli ketté, amelyen többek közt egy régi, a szeldzsukok által épített híd ível át. A folyó a város szélén egy nagy „U” kanyart tesz, és az ebben emelkedő sziklán áll az ősi vár, amelyet a Szeldzsuk-dinasztia vezére, İzzettin Kán építtetett 1152-ben, miután a mintegy ezer évig az örmény államhoz tartozó terület elfoglalta. (A 9. században rövid ideig, a Bagratida királyok korában Örményország fővárosa is volt.) Sikerrel ostromolták a mongolok, majd később Timur Lenk csapatai.

1514-ben került az oszmánok kezére. 1807-től kezdve több orosz támadást kellett elszenvednie, míg végül 1878-ban a várossal együtt Oroszország annektálta. A város többször cserélt gazdát, és csak 1918-ban került vissza végleg Törökországhoz.

A város egyik legszebb műemléke a 10. századi örmény templom, amelyet a 12 apostol tiszteletére emeltek; kőbe faragott figuráik a külső ún. vak ívekben láthatók. A szeldzsukok dzsámivá alakították (Kümbet-dzsámi), ma zárva van, és a tetején fű nő. Közeliében áll az Evliya-dzsámi, amely a legnagyobb dzsámi Karsban.

A turisták többsége nem is annyira a város műemlékei miatt jön ide, hanem mert kiindulópont Ani felkereséséhez.

Látogatás Aniban

Ani³ 42 km-re van Karstól, Ocaklı falu határában. Errefelé roppant szegények a falvak. A viskók mellett téglanagyságú darabokban valami szárított trágyaféle van felhalmozva. Talán tüzelő télire? Mert bizony a tél kemény ezen a vidéken, fa viszont nincs a környéken egy szál sem.

A város virágkora a középkor idejére esik, amikor az örmény Bagratida-dinasztiából való III. (Kegyelmes) Asot (952—977) Karsból ide helyezte át székhelyét, és impozáns fővárost építtetett, s a középkori építészet egyik gyöngyszemévé emelte. El kell ismerni, körültekintően és kitűnően választotta meg a főváros helyét: először is, mert a kelet—nyugati kereskedelmi útvonal mentén épült, ez biztosítva a prosperitást. Másodsor, mert a nagyjából háromszög alakú területet két oldalról meredek falú folyó— illetve patakmeder határolja, ami természetes védelmet biztosított. A háromszög rövidebb oldalán pedig, a két meder közt, magas bástyákkal és tornyokkal tagolt kettős városfalat emeltetett, ami kiegészítette a város védelmét. Az ide érkező turistákat is ezek a zömök falak és bástyák fogadják, amelynek kapuja fölé stílszerűen a következő feliratot lehetne kifüggeszteni: sic transit gloria mundi, vagyis így múlik el a világ dicsősége. A város ugyanis, amelyet a kortársak az 1001 templom városának neveztek, és amelynek állítólag akkoriban százezer lakosa lehetett, ma sivár pusztaság, amelyen csak néhány romos épület őrzi a legendás múlt emlékeit. Mi történt hát?

Hiába volt a nagyszerű védelmi rendszer, a szeldzsuk szultán, Alparszlán 1064-ben elfoglalta a várost. Nem rombolta le, sőt még további építkezéseket is végeztetett. Itt építtette fel azt a dzsámit és minaretet, amely az első volt Anatóliában. A 13. századi mongol invázió, majd az 1319-es földrengés azonban elpusztította a város nagy részét. Ezt már nem heverte ki. Jelentősége megszűnt, lassan teljesen elnéptelenedett. Mindenesetre elgondolkoztató, hogy egy város, amely évszázadokkal azelőtt Konstantinápolyal, Bagdaddal vagy Kairóval vetekedett, egyszerűen eltűnik a föld színéről.

Az előudvarból az oroszlanos kapun áthaladva tárul elénk a rommező. Egymástól néha több száz méterre áll egy-egy épületrom, a háromszögnek a bejáráttal szembeni csúcsán pedig, ahol a patak betorkollik a folyóba, egy dombon a vár. Hát ennyi maradt az egykor virágzó metropoliszból.

Több mint 4 órát bókászunk a romok közt, a mezei virágokkal borított területen. Felmentünk a Menüçer-dzsámi melletti minaretbe is, ahonnét igen szép kilátás nyílt az egész térségre. Sötétben tapogatva, romos lépcsőn jutottunk fel a tetőre, ahol persze se korlát, se mellvéd nem volt. Viszont a teljes rommező belátható, keleten pedig Örményország legmagasabb hegye, a 4090 m magas Aragac havas csúcsai zárják a látóhatárt.

Az egykori dzsámi falai alatt siet tova szurdokszerű medrében az Arpa Çayı nevű folyó. Ez képezi a török—örmény határt. Egy kőhíd romja is látszik, amelyen egykor a selyemút karavánjai haladtak át.

A látnivalók közül — a teljesség igénye nélkül — megemlítem a számomra oly kedves, hatkárlyos Szt. Gergely-templomot, amelynek bejárata felett hosszabb örmény szöveg olvasható, kupolájának keskeny ablakait pedig csaváros mintázatú díszítmény keretezi. Az ugyancsak kör alakú, impozáns Megváltó-templom keleti oldala romokban hever.

A templom 1034-ben épült. A közelében álló nagy katedrális kupolája is beomlott, de az épület maga elég jó állapotban van. (A templomot ugyanaz a Tiridat nevű híres építész építtette, aki a konstantinápolyi Hagia Szófiát is restaurálta, miután egy földrengés során megrongálódott).

A nehéz terepen való hosszas járkálástól és a hőségtől eléggé kimerülten tértünk vissza a bejáráthoz, és leültünk pihenni a falak árnyékában.

Még aznap mi is visszamentünk Karsba, hisz Ani romjain kívül semmi látnivaló nincs a környéken.

Doğubayazıt

Karsból a Digor felé vezető úton indultunk tovább. Tuzluca után hamarosan feltűnik az Ararat havas csúcsa. Igdir után felkapaszkodik az út az 1650 méter magas Pamukhágóra, ahonnan már nincs messze Doğubayazıt.

Megérkezésünk után első dolgunk volt megnézni a város nevezetességét, az İshak Paşa Sarayı-palotát. Ez a város központjától 7 km-re, a „Karaburun” nevű domb meredek letörésének szélén épült, meredek hegyek karéjában. Építése idején a Bayazıt nevű város e domb körül helyezkedett el, a palota tehát nagyjából az akkori település közepén állt. Mivel azonban a város fekvése kedvezőtlen volt, a szűk helyen nem lehetett bővíteni, ezért fokozatosan „leköltözött” mai helyére, és 1938-ra már teljesen feladták a régi várost. Ma már csak egy dzsámi romja és néhány falmaradvány emlékeztet rá. Az új város nevéhez 1934-ben illesztették hozzá a „Doğu” (kelet) jelzőt.

A palota építését Çolak Abdî Paşa kezdte el 1685-ben. Abdî Paşa részt vett IV. Murad szultánnak a perzsa Szafavidák elleni hadjáratában, ott fél karját elveszítette, ezért ragadt rá a „Çolak” (félkarú) elnevezés. Vitézségének elismeréséül kapta meg a Bayazıt szandzsákbégséget, ahol öregkorában kezdte építtetni a palotát. Halála után Mahmud Paşa folytatta a munkát. A palota befejezésének évszámáról valamint az építést befejező nevééről a harem bejárata feletti, kőbe vésett felirat tájékoztat. Ez az évszám 1199, ami Kr. u. 1784-et jelent, a név pedig İshak Paşa.

A palota nem sok békés napot ért meg. A több mint egy évszázados orosz—török háborúskodás során, Karshoz hasonlóan, ez a terület is többször cserélt gazdát. Az oroszok első alkalommal már 1828-ban megszállták a vidéket, Bayazıt is elesett. A megszállók az épületet időközben kaszárnyának is használták. Hányatott sorsa után, végül 1938-ban az utolsó lakó is elhagyta. Azóta üresen áll a nagyszerű szeráj, és csak romlik, mállik. Szerencsére, az utóbbi időben egy részét renoválták, így megcsodálhattuk a remekbe faragott kapudíszeket, köcsipkéket, a belső udvart, ahol egyébként Abdî Paşa díszes türbéje is áll, valamint a dzsámit és a lakosztályokat.

Este sétálni mentünk a városba.

Másnap reggel még egyszer felmentünk a palotába, hogy a bejárat kaput is lefotózzuk, amit csak a reggeli nap világít meg. Felmásztunk a szerájjal szemközt hegyoldal sziklájába vájt uratui sírkamrához is.

Ezek után összecsomagoltunk és indultunk Van felé. A várost elhagyva lassan eltörpültek a házak, a minaretek, és lassanként az Ararat havas kúpja uralta az egész horizontot.

✍ Puskás László

(Az útinapló II. részét a Török Füzetek következő számában közöljük!)

³ Részletesebb ismertetés és számos fénykép található Horváth Z. Gy. — Gondos B.: Ani az ősi örmény főváros és magyar vonatkozásai című könyvben (Romanika Kiadó, 2003).

Kis török „ornitológia”

A közelmúltban jelent meg a Magyar–Török Baráti Társaság gondozásában Reşat Nuri Güntekin regénye, Madárka címmel, Puskás László fordításában. Kíváncsiságtól felajzva vettem kézbe a regényt mint olyan ember, akit minden téma érdekel, amely Törökországgal, a török néppel, annak szokásaival, életkörülményeivel, vallásával stb. függ össze. Az alábbiakban megpróbálom röviden összefoglalni véleményemet, amely a regény olvasása kapcsán kialakult bennem.

A könyv külső megjelenése

Első pillantásra is megkapó a borító illusztrációja, a régi török falusi iskolaterem archív fényképe. A felvétel nyilván az Atatürk írásreform törvény hatálybalépése után készült, mert mint a kép címe is elárulja, „a török gyerekek a latin ábécét tanulják”. Valami hasonló tanteremben taníthatott a regény főszereplője, Madárka, de bizonyára nem Zeynilerben, abban az isten háta mögötti faluban, mert annak képe bizonyára nem címlapra való, rémes hely lehetett.

A hátsó borító keretezett szövege, bár nem tudom miért csúszott el a középtől kissé balra, hitelesen tájékoztatja a könyvvásárlót, hogy mit tart a kezében, ami megkönnyíti a vevő választását.

A kiadást támogatók közül a legfontosabb, hogy a szerzői jogokat kezelő cég lemondott a jogdíjról. Talán megérezték, hogy inkább ők tartoznának köszönettel a fordítónak, hogy vállalta a fordítás nagy odafigyelést igénylő munkáját, valamint a Társaság vezetőségének, akik biztosították a magyarországi megjelenítés költségeit és a kiadással járó fáradozást. Ha tudnák, hogy ez mennyi időbe és küzdelembe kerül!

A kiadás költségeit bizonyára csökkentette a szöveg betűmérete. Én a 12 pontos betűméretet tudom kényelmesen, folyamatosan olvasni, de apránként, pihenőkkel ez is sikerült. A jegyzetek, melyek engem különösen érdekelnek, még apróbbak, de ennek ellenére alaposan tanulmányoztam őket. Ha nem török tárgyúak lennének, akkor sokkal lassabban tudtam volna 10 dioptriás korrekcióra szoruló szememmel olvasni, de így hajtott az érdeklődés szemkivörösödésig.

Az előszóról

Az előszót Tasnádi Edit írta. Írása, mint mindig, korrekt, szakszerű és élvezet olvasni, mert a török irodalomban egyik hazai szakértője. Bár amit Evlija Cselebiről ír, az már az újabb kutatásokban nem egyértelműen elfogadott, de itt lényegtelen, mert hangsúlytalan. Talán kicsit hosszú a Reşat Nuri Güntekin előtti szöveg ahhoz képest, mint amennyit a Madárka írójáról közöl, de a korabeli török irodalom felvezetéséhez, megértéséhez szükséges.

A regényről

Bár nem ismerem a regény török szövegét, de lehet, hogy a fordító gazdagította a szókincset, mert én még ennyi árnyalatban, szinonimákban gazdag török szöveget nem olvastam. A számtalan, találó magyar kifejezés pl. kigúvadt, öltre ment, kuncogott, bugyelláris stb. valóban élvezetes olvasmánnyá teszi a regényt. Önkéntelenül is megpróbáltam visszafordítani egyiket-másikat törökre, de legtöbbször el se tudtam képzelni, mi lehet az eredeti kifejezés. Gratulálok a fordító leleményességéhez.

Ahelyett, hogy hosszabban dicsérném a regény kétségkívül érdekes fordulatait, a történet mesteri szövését, inkább fenntartásaimnak adok hangot. A szerző, Reşat bej, túl merész formát választott regényéhez. Férfiként írja meg egy nő legtöbbször első személyben előadott történetét, hol napló, hol párbeszédes regény stílusában. A helységnevek megadásánál érthetetlen számomra, hogy Bursára és Çanakkaléra miért csak B... és Ç... kezdőbetűvel

utal, amikor B-nél a város epitheton ornansával, nevezetesen, hogy „a zöld B...-ben” (225. oldal), úgyszólván elárulja, hogy Bursáról van szó. De ha ennek a két városnak titokban kellett tartani a nevét, akkor miért nem jár ez a megtiszteltetés Isztambulnak, Tekirdağnak, İzmirnek és Kuşadasınak? Hát, ezt már nem lehet tőle megkérdezni.

Nemcsak a forma állította nehéz feladat elé Reşat bej, hanem a főszereplő jellemrajza is. Szerintem a főszereplő, Feride hanım, alias Madárka, mániás-depressziós, de mindenképpen pszichotikus leányzó. Minden ok nélkül kacag vagy sír, ájulások környékezik. Serdülőkorában infantilis, melyből sokat megőriz tanítónő korára is. Rémes nő! Az ilyenektől Allah óvjon meg minden igazhívót! Rejtély marad, hogy mire is oktatja az agyonszeretett iskolás gyerekeket. Katolikus zárdai nevelése miatt ugyanis fogalma sincs az anatóliai vidéki életéről, szokásokról, melyet át- meg átsző a népi vallásosság. Szerelmi élete tele van beteges, fülledt erotikával, mint ahogyan zárdatársaié is. Hintáztatunk, hintáztatunk az unokatestvérrel, Kamrannal, de frászt kapunk, ha négy szemközt akar beszélni az unokahúgával Kamran. Egyébként, hogy miért van oda ezért a férfinak csak szoknyapecérségében tekinthető majomért, azt csak Feride tudja. Ez nemcsak az én véleményem, hanem a regényben szereplő melegszívű katonaoorvosé is, aki jóságát durva külső mögé próbálja rejtetni. Ő ugyanis egy levélben így ír Kamrannak: „...ezzel az egész históriával kapcsolatban fikarcnyira sem becsülöm önt. Szívem szerint még a macskámat sem bízám önre, nemhogy egy Feridéhez hasonló finom lelkű lányt. De csinálhat az ember bármit, ezekkel a bolond lányokkal nem lehet szót érteni. Hogy mit tudnak szeretni az ilyen, magához hasonló éretlen, szívtelen férfiakon, fel se tudom fogni...”

A regény végén örültem, hogy mindennek ellenére mégis csak egymásra találtak, mert ha Madárka netalántán hozzámegy egy normális, a megismerkedés reményében még munkás álruhát is ölteni képes katonatiszthez, a harcokban csúnyán megsebesült Ihszánhoz, abból csak nagy baj származott volna.

Szegény mevlevi sejk is jól járt, hogy előbb meghalt, mielőtt együtt zenélhetek volna. Különben is, eléggé hamis hangzása lehetett egy harmóniumnak, amelynek sípjai tudvalevően a „wohltemperiertes Klavier” módszerével vannak fixre hangolva, ha azt egy a keleti hangzások lejátszására alkalmas, és centekre hangolt, akár érintős, akár anélküli húros hangszerrel kísérik.

A szegény sorsú Feride kissé ravasz is tud lenni, mert egyszer kiderül, hogy van egy európai nagybátyja, aki szép, elegáns, európai ruhával is ellátta. Honnan tudta meg Feride címét a messzi Európában, ha a rodostóiaknak nem sikerült azt kideríteniük? Titokban marad.

Összegezve: Reşat Nuri Güntekin Madárka című regénye a 20. századi leányregényekhez hasonlít. Úgy érzem, az író bizonyára kozmopolita, s mint ilyen, ráadásul liberális volt, ezért nemcsak lenézte az elmaradott és kétségkívül szánalomra méltó törököket, hanem az egyedüli megoldást a nyugati civilizáció átvételében látta. Feride és a többi pozitív szereplő bár valami belső jóságot sugároznak, ennek forrása nem derül ki. A kedves, békétűrő apácák tanításairól sem tudjuk meg, hogy ezek a keresztyén hit gyümölcsei. Mindezek ellenére, mivel a mű az oszmán-Atatürk átmeneti korszakra jellemző alkotás, kötelező olvasmány kell, hogy legyen a török irodalom iránt érdeklődők számára.

Jegyzetek a jegyzetekről

Az európai civilizáció és a keresztény kultúra általában jól ismert fogalmai nem alkalmazhatók bővebb, kiegészítő magyará-

Nâzım Hikmet Magyarországon

zat nélkül a török-islám kultúra tárgyaira, fogalmaira. Például: a *vâli* (17. jegyzet) nem értelmezhető a sajátosan magyar királyi közigazgatás „főispán” tisztségével. Ez indokolja a jegyzeteket. Egyetértek azzal, hogy inkább több török kifejezés maradjon a szövegben, melyeket a jegyzetekben szakszerűen meg lehet magyarázni. Ezért a jegyzet néha talán több új tárgyi ismeretet ad az „ismeretlen Keletről”, mint maga az irodalmi alkotás. Ezért az alábbiakban hadd egészítsek ki, illetve helyesbítsek néhány láb-jegyzetet.

A 26. jegyzet szerint: „A muzulmánoknál a péntek a „vásárnap”, azaz a szent nap.” A kereszténységben a vasárnap, a hét első napja, Krisztus feltámadásának ünnepe, természetesen ennek semmi köze az iszlám hívek imápjához (*cuma*), mely a hívek közös imára való *gyülekezésének* a napja. Minden iszlám államban munkaszüneti nap, az így volt Atatürk előtt Törökországban is.

A 26. jegyzetben a *tespih*, ami olyan, mint a „rózsafüzér”, bizony nem „vallási szavak ismételtetésére” szolgál. Nem tudom ugyan, hogy mit is kellene pontosan érteni a „vallási szavak”-on, de a *tespih* szemei Allah egy-egy nevét, jobban mondva, 99 tulajdonsága (*sifat*) közül az egyiket jelentik. Amikor egy muzulmán füzérével imádkozik, és nem csak kényszeres kézmozgást végez segítségével (ami gyakran előfordul), akkor úgy tesz, mintha egy keresztény hívő az Isten tulajdonságait (attribútumait) sorolná fel pl. Egyedülvaló, Mindenható, Mindenütt jelenvaló, Irgalmas.

A 36. jegyzetben az olvasható, hogy a szóban forgó Juszuf efendi a „Mevlana Dzsélálettin (helyesebben Dzséláleddin) Rumi által alapított dervisrend (az ún. „forgó dervisek) sejkje, azaz rendfőnöke” volt. A mevlevi rendet azonban nem Mevlana, a híres konyai perzsa költő alapította, hanem a halála után annak fia, Szultán Veled. A tarikat tagjai pedig inkább „kerengő” és nem „forgó” dervisekként ismertek.

A *serasker* nem annyira „nagyobb katonai egység parancsnoka” (4. jegyzet), hanem inkább európai kifejezéssel élve vezérkari főnök, melyet egy másik török neve jobban visszaad és ez a *Harbiye Nâziri*.

A „*mábejindzsik*” – (5. jegyzet), azok az *enderun* agák, akik a külvilágot az udvartól elválasztó *mabeyn* helyben tartózkodhattak, tehát több polgári, katonai és vallási szervezet vezetői is lehettek.

A *sülüs* arab betűs írástípus. Nem helytálló a jegyzetben megadott értelmezés, („kurzív írás nagybetűs formája”), mert az arab írásban nincs is más csak kurzív, és nincsenek kis- és nagybetűi, illetve nem különbözteti meg azokat. A nyomtatott írás betűi is kurzívak. A *sülüs*-re jellemző, hogy kalligrafikus, tehát díszítő jellegű és vízszintes irányban hosszan elnyúló betűket használ, melyek más betűket is metszhetnek, ezért nehezen olvasható.

A Kába szentély közelében fakadó *zemzem* forrás vize a muzulmán hagyomány szerint Ábrahám Hágártól balkézről született fia, Iszmáil életét mentette meg a szomjhaláltól.

Zavar van a török hangszerek magyarázatában. Az *ud* nem „hosszúnyakú... hangszer” (37. jegyzet). Jellegzetessége éppen az, hogy rövid a nyaka és nagy, körteformájú a teste. Hozzáteszem, hogy szemben a szazzal, nincsenek rajta érintők, azaz „bundok.” A szaz pedig azért nem hasonlít a „kobozra” (3. jegyzet), mert a szaz hosszúnyakú, érintős hangszer, míg a koboz, vagyis inkább „kobza” rövidnyakú, érintők nélküli és formájában az udra hasonlít, minthogy mindkettőn lanttípusúak. A szaz legközelebbi ismert magyarországi rokona a délszláv Szeged környékén ismert népi hosszúnyakú, pengetős, „kótás”, azaz érintős hangszer a tambura, melyet a magyar nép, az alakja miatt, tréfásan „mácsikszedő”-nek nevez.

✍ Adorján Imre

Érdekes magyar vonatkozású könyv jelent meg Isztambulban Sunahan Develioğlu tollából. A fiatal újságíró, aki korábban József Attilával ismertette meg a török olvasókat, ezúttal Nâzım Hikmet nyomába eredt. A 20. századi török líra világszerte ismert képviselőjének nehéz sors jutott osztályrészül. Előkelő családból származott, de a rá váró könnyű életút helyett tudatosan választotta az anatóliai szegények emberibb életéért folytatott küzdelmet. Huszonnyolc év börtönbüntetést szabtak ki rá, és már tizenhármát le is töltött, amikor éhségstrájkba kezdett. A világméretű tiltakozás megnyitotta börtönét, ezután azonban a 49 éves szívbeteg költő számára biztos halált jelentő katonai behívó elől külföldre menekült. Hazájától, fiától, feleségétől távol kellett élnie, és ami költő számára különösen nehéz, versei hazájában nem jelenhettek meg.

Halála után közel negyven évnek kell eltelnie ahhoz, hogy a hivatalos Törökország is befogadjja. Születésének 100. évfordulóján az UNESCO nemzetközi Nâzım Hikmet évet hirdet, s most már hazájában is könyvek sora jelenhet meg róla. Sunahan Develioğlu *Nâzım'ın „Macar Toprağı”* (*„Nâzım „Magyar föld”-je”*) című könyve ezeket kiegészítve a költő magyarországi útjainak állomásait járja végig mikrofonnal és fényképezőgéppel. „A béke nemzetközi nagykövete”-ként sokfelé utazó költő ugyanis az ötvenes évek első felében többször és szívesen jött Magyarországra, mert ahogy itt született verseiben és nyilatkozataiban is gyakran elmondta, „hazája levegőjét” érezte itt. (A szellemes szójátékra épülő könyvcímben egy ismert Nâzım-vers címe rejlik.) A könyv az 1950-ben megjelent első magyar nyelvű Nâzım Hikmet kötetből a költő utolsó látogatásának évéig, 1956-ig lépésről lépésre követi a költő nyomát, könyvtárakban és archívumokban kutató, fölkeresi a még élő tanúkat, azokat, akik találkoztak vele. Így például a fél évszázada töle riportot kérő újságírók, Illés Sándor és Réti Ervin, orvosának özvegye, a neves turkológus Kúnos Ignác menyee, Dr. Kúnos Istvánné, Hazai György professzor, s nem utolsósorban Somlyó György, sok-sok Nâzım Hikmet vers magyar tolmácsolója idézi fel a költővel kapcsolatos emlékeit. Szó esik a könyvben a költőnek a Magyar Rádióban készült felvételeiről és a színműveinek itteni bemutatójáról, s helyet kapott benne az Írószövetség 1950-es nyilatkozata éppúgy, mint néhány interjú teljes fordítása, valamint a Magyar Színház- és Filmművészeti Szövetségben egy Nâzım Hikmettel folytatott megbeszélés jegyzőkönyve. Részletesen szól a könyv a magyarországi versek születéséről. Irodalomtörténeti jelentőségű érdekesség az a három magyar nyelvű Nâzım-vers, amelynek nincs meg a török nyelvű eredetije.

(Sunahan Develioğlu: *Nâzım'ın „Macar Toprağı”, İletişim Yayınları, İstanbul, 2004., pp. 192. Tanácsadó és előszó: Tasnádi Edit*)

(l.e.)

Szigetvári Zrínyi emlékünnepest

Hagyománnyá vált, hogy a szigetváriak szeptemberben ünnepség keretében emlékeznek meg Zrínyi Miklósról és a vár hős védőiről. A város különböző részein zajló, napokon át tartó rendezvénysorozat több fajta programot, kulturális és sport eseményt foglal magába.

Tíz éve annak, hogy Süleyman Demirel, a Török Köztársaság elnöke a szigetvári Török—Magyar Barátság Parkját 1994. szeptember 4-én ünnepélyes keretek között felavatta.

A I. Szulejmán és Zrínyi Miklós emlékét őrző park létesítését Mehmet Özel, a Török Köztársaság Kulturális Minisztériuma Kulturális Főigazgatóságának akkori vezetője szorgalmazta. A kivitelezésre Horváth László szigetvári vállalkozó kapott megbízást, akit a Török Köztársaság 1996-ban tiszteletbeli konzuljának kért fel.

A park felújítva várta a jubileumra érkező vendégeket szeptember 12-én. Az emlékünnepeken részt vettek: Törökország Magyarországra akkreditált diplomatái; a testvérváros, Trabzon küldöttsége és a horvátországi Zrínyi Gárda.

polgármestere és Szűcs Csaba, a helyi Kereskedelmi és Iparkamara elnöke köszöntötte a megjelenteket.

Délután a vendégek hallhatták a parkban a trabzoni mehter zenekart. Az emlékünnepe alkalmából Aydan Karahan nagykövet mondott beszédet, méltatva a két nagy történelmi személyiséget. Ezt követően a Zrínyi Gárda díszsorfala között koszorúzásra került

sor. (E sorok írója bízik abban, hogy a következő ünnepségen, a szoborpáros előtt már a szigetvári díszőrség tagjai tartják a magyar trikolor, díszmagyarban vagy Zrínyi Miklós ruhájának pontos másolatában.)

A szoborpáros előtt elhelyezte az emlékezés virágait: Aydan Karahan budapesti nagykövet és Gülhan Ulutekin követségi tanácsos; a horvátországi delegáció képviselői; a helyi kamara képviseletében Szűcs Csaba; a Magyar—Török Baráti Társaság képviseletében Bódis Lászlóné tagtársunk, Pikler Imre országgyűlési képviselő, az IPU magyar—török tagozatának tagja és alelnökünk, F. Tóth Tibor. A Zrínyi-várban a Bethlen Gábor Hagyományörző Egyesület tagjai teremtettek végvári hangulatot látványosan megrendezett harci jeleneteikkel.

F. Tóth Tibor

Délben Horváth László tiszteletbeli konzul adott fogadást a park mellett felállított sátorban, ahol Paizs József, Szigetvár

Szigetvár'da Zrínyi'yi anma töreni

Szigetvárluklarkın Eylöl ayında düzenlenen törenlerde Miklós Zrínyi ile Zigetvar (Szigetvár) kalesinin kahraman savunucularını anmaları artık gelenek haline geldi. Kentin deęişik alanlarında düzenlenen ve günlerce süren etkinlikler dizisi çok çeşitli programlar, kültür ve spor gösterileri içeriyor.

Bundan on yıl önce, 4 Eylöl 1994'te Türkiye Cumhuriyeti cumhurbaşkanı olarak Süleyman Demirel Zigetvar'da Türk—Macar Dostluk Parkı'nı törenle açmıştı.

Kanunî Süleyman ile Miklós Zrínyi'nin anısını yaşatan bu parkın kurulmasını, Türkiye Cumhuriyeti Kültür Bakanlığı'nın eski kültür genel müdürü Mehmet Özel önerdi. Bunun gerçekleştirilmesini Zigetvarlı işadamı László Horváth üstlendi ve Türkiye Cumhuriyeti tarafından kendisine 1966'da onursal konsolosluk görevi verildi.

Dostluk Parkı 12 Eylöl'de yıldönümünü kutlamaya katılan konukları onarılmış haliyle karşıladı. Törene, Macaristan'da akredite Türkiye Cumhuriyeti diplomatları, kardeş kent Trabzon'dan gelen heyet ve Hırvatistan'dan Zrínyi Şeref Kıtası katıldı.

Öğleyn onursal konsolos László Horváth parkın yakınında kurulmuş olan çadırda bir resepsiyon verdi ve orada Zigetvar Belediye Başkanı József Paizs ile bölgenin Ticaret ve Sanayi Odası Başkanı Csaba Szűcs konukları selamladılar.

Öğleden sonra Trabzon mehter takımının gösterisi izlendi. Tören dolayısıyla Büyükelçi Aydan Karahan bir konuşma yaptı ve iki büyük tarihî şahsiyeti övgüyle andı. Ardından, Zrínyi Şeref Kıtası'nın eşliğinde çelenk koyma törenine sıra geldi.

(Bu satırların yazarı, gelecek yıldönümü töreninde, bu iki büstün önünde Zigetvar Şeref Kıtası'nın, eski Macar tören kıyafetiyle, ya da Miklós Zrínyi'nin giysisinin tıpkısıyla, Macar bayrağı ile saygı duruşunda bulunacaklarını güvenle umuyor.)

Anıta, Budapeşte Büyükelçisi Aydan Karahan ve Elçilik Müsteşarı Gülhan Ulutekin, Hırvatistan heyeti temsilcileri, bölgesel ticaret ve sanayi odalarını temsilen Csaba Szűcs, Macar—Türk Dostluk Derneği adına üyelerimizden bayan Mária Bódis, Parlamentolararası Birliğin Macar—Türk gurubunun üyesi milletvekili İmre Pikler ile derneğimizin başkan yardımcısı Tibor F. Tóth çelenk koydular.

Kitaplık

Gérard Chaliand: Göçebe İmparatorluklar — Moğolistan'dan Tuna'ya (çeviren: Engin Sunar, Doğan Kitap)

Bozkırlarda yirmi yüzyıl — Avrasya'daki bozkırlar göçbeleri ile aynı coğrafyada yaşayan yerleşik düzene geçmiş toplulukların, MÖ V. yüzyıl ile MS XVI. yüzyıl arasında, iki bin yıl boyunca süren mücadelesi... Gérard Chaliand, bozkır imparatorluklarını yepyeni bir bakış açısıyla ele alıyor. *Göçebe İmparatorluklar*, eski SSCB'nin dağılmasından sonra özel bir ilgiyi hak eden bir kitap.

Emmanuel Berl: Attila'dan Timur'a — Avrupa ve Asya (çeviren: Gülseren Devrim, Doğan Kitap)

Hem Avrupa hem Asya'nın geleceğini belirleyen yıllar — Avrupa'nın coğrafyacı için olduğu kadar tarihçi için de Asya'nın bir uzantısı olduğunu söyleyen Emmanuel Berl, hem Avrupa'nın hem de Asya'nın geleceğini belirleyen binyıllık hikâyesini bir tarihçi titizliği, ama bir masalcı imgelemiyile anlatıyor. Ayrıca bugünkü Avrupa ve Asya'yı, Rusya'yı, Doğu-Batı ilişkilerini ve özellikle de Türkiye'nin dış dünyayla yaşadığı sorunları anlama fırsatı sunuyor.

* * *

Könyvesboltok polcairól

Gérard Chaliand: Nomád birodalmak — Mongóliától a Dunáig (ford.: Engin Sunar, Doğan Kiadó)

Húsz évszázad a sztyeppéken — Az eurázsiai sztyeppék nomádjai és az ugyanazon a területen megtelepedett népek között a Kr. e. 5. századtól a Kr. u. 16. századig, kétezer esztendőn át folytatott küzdelem... Gérard Chaliand vadonatúj szem-szögből vizsgálja a sztyeppéi birodalmakat. A Nomád birodalmak c. könyv a Szovjetunió összeomlása után külön érdeklődésre tarthat számot.

Emmanuel Berl: Attilától Timurig — Európa és Ázsia (ford.: Gülseren Devrim, Doğan Kiadó)

Európa és Ázsia jövőjét egyaránt meghatározó évek — Emmanuel Berl — aki szerint Európát mind a földrajz-, mind a történelemtudósok Ázsia nyúlványának tekintik — a történész precizitásával, ugyanakkor a mesemondó meglevenítő erejével mutatja be a mind Európa, mind Ázsia jövőjét meghatározó ezer év történetét; ugyanakkor arra is módot talál, hogy Európát és Ázsiát, Oroszországot, a kelet-nyugati kapcsolatokat, mindemellett Törökország és a Törökországon kívüli világ közötti problémákat megvilágítsa számunkra.

(t.e.)

Kártérítés à la Türk Hava Yolları

E sorok írója a baráti ország közjogi méltóságai egyikeként hivatalos meghívására, a baráti ország légitársaságával, ez év márciusában a baráti országba utazott, egy igen csak megtisztelő baráti rendezvényre.

A hivatalos állami meghívás miatt adott volt a Türk Hava Yolları járatán való utazás. Ankarába érkezésemkor a poggyászátvételnél szomorúan állapítottam meg, hogy a keményfedelű, húzható bőröndöm kerekeit a poggyászszállítás során kitörték. A kárt a rám várakozó, nagyon készséges állami tisztviselővel bejelentettük a csomagkárokkal foglalkozó repülőtéri alkalmazottnál. A bőrönd értékét 150 Euróban jelölték meg. Komoly ígéretet kaptunk arra, hogy a kár rendezése ügyében — Budapesten — egy hónapon belül felkeres majd a légitársaság munkatársa. Visszaúton sem volt több szerencsém, a Ferihegyi repülőtéren ugyanis úgy kaptam vissza sérült bőröndömet, hogy már egy kb. 30 cm-es repedés is volt rajta. Amikor azt a repülőtér illetékes munkatársának bemutattam, adott egy hivatalos igazolást a kár megállapításáról, és kérte, hogy az összetörtött bőröndöt vigyem el egy általa megadott javító céghez. Ezt meg is tettem. Mivel külvárosi cég volt, kb. fél munkanapot vett igénybe az elvitel. A cégnél egy 70—80 év közötti, sok bizalmat nem keltő idős hölgy fogadott, aki a bőröndöt javíthatatlannak minősítette, és ezt a repülőtéren adott okiratra rá is írta. Egyben irreálisan alacsony összegben megbecsülte annak vélhető újkori árát is. Az összetörtött bőröndöt magánál tartotta, és kérte, hogy menjek el a Türk Hava Yolları Apáczai Csere János utcai irodájába, ott majd rendezik a kárt. Másnap elmentem az említett irodába, ahol az ügyintéző indokolatlanul megvárattott, amikor az irataival való piszmogást befejezte, meghallgatta panaszomat, majd átvette a reptéri igazolást. További ügyintézését sejtetve elhagyta a helyiséget és ismét hosszú ideig várakoztatott. Mivel munkaidőben voltam ott és újabb félnapot már nem tudtam erre az ügyre fordítani, nem vártam meg a hosszasan távol lévő hölgyet, arra kértem viszont a helyiségben lévő másik alkalmazottat, hogy a kárpótlásként járó bőröndöt, amely lehet használt is, küldjék el irodájuktól mintegy 100 méterre lévő munkahelyemre, ha pedig ez nem lehetséges, küldjék vissza részemre postán a kár tényét igazoló okiratot. Egyidejűleg átadtam névjegyemet. Mivel több hónap telt el és telefonon sem hívtak fel, a budapesti nagykövetségtől az eset ismertetésével levélben kértem tájékoztatást a panasztétel lehetőségéről. Levelem másolatát tájékoztatás céljából faxon a budapesti irodának is megküldtem. Ezt követően ugyan már felhívtak telefonon, de címemre nem küldték el sem a bőröndöt, sem a kárfelvételről szóló okiratot, ez utóbbit hónapok óta jogellenesen maguknál tartják. De nem jelentkezett az ankarai repülőtéren megígért munkatárs sem. Elunva a várakozást a légitársaság első emberéhez, a vezérigazgatóhoz fordultam. Nem sok sikerrel, válasza nem méltatott.

Vagy nem érdekli különösebben az, hogy cégük a török állam egyik vendégének okozott kárt, vagy el sem jutnak hozzá a névére címzett, anyanyelvén írott levelek. Helyette két alvezér aláírásával kaptam választ, amit szerencsésen annak ellenére megkaptam, hogy a borítékon sem a nevem, sem a lakáscímem nem volt helyesen átmásolva panaszlevelemből. A levél arról szól, hogy panaszomat továbbították az arra illetékesnek, de még mindig nem történt semmi. Több mint fél éve várok a kár rendezésére. Sem a cserebőröndöt nem küldték el, sem az okiratot nem juttatták vissza a mai napig.

In integrum restitutio, mondja az I. Justinianus bizánci császár nevéhez fűződő, Codex Justinianus néven ismert törvénygyűjtemény. Vagyis a sértettet olyan helyzetbe kell hozni, mintha a káreset nem következett volna be. E főszabályt átvéve vallják ezt a modern polgári törvénykönyvek is. Úgy látszik nem így van ez a Türk Hava Yollarınál. Mentségükre szolgálhat, hogy mind központi hivatalaik, mind repülőtértük kívül esik a hajdanvolt Bizánc várfalain. A szóban forgó klasszikus jogelvet követve most azt fontolgatom, hogy panaszommal a cég tekintetében a tulajdonosi jogokat gyakorlóhoz fordulok. Ebben azonban akadályoztatva vagyok, mivel a légitársaság budapesti irodája jogellenesen magánál tartja a már oly sokszor emlegetett kártérítési okiratot, amelyről viszont átvételi elismervényt nem adtak. Ezúton arra szólítom fel őket, hogy a törvénytörő helyzet megszüntetésével juttassák el azt szerkesztőségünk címére.

Nem értettem eddig, hogy Budapesten élő török barátaim a Türk Hava Yollarıval szemben miért részesítik előnyben a Malév szolgáltatásait — most már igen.

Barátság ide, barátság oda azért szólok az esetről, mert szeretném figyelmeztetni olvasóinkat, hogy a Türk Hava Yolları szolgáltatásait igénybe vevők hasonló esetben, ilyen méltatlan elbánásra számíthatnak.

✍ F. Tóth Tibor

TÖRÖK FÜZETEK

A Magyar—Török Baráti Társaság időszaki lapja

Szerkesztőbizottság:

Dávid Géza, Puskás László, Szmilkó Györgyi és F. Tóth Tibor

Felelős szerkesztő/Sorumlu redaktör: F. Tóth Tibor

Tervezés, tipográfia: Szmilkó Györgyi

Színes technika: Starkiss Stúdió

Levélcím/adres: Magyar—Török Baráti Társaság

H—1062 Budapest, Bajza u. 54.

Fax: (36-1) 411 61-92

E-mail: defter@office.mta.hu

HU ISSN 1217-6141